

UREĐIVAČKA POLITIKA ČASOPISA *ARHEOLOGIJA I PRIRODNE NAUKE*

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* posvećen je temama iz humanističkih naučnih disciplina: arheologije, istorije, klasične filologije, istorije umetnosti i arhitekture, socijalne i kulturne antropologije; temama iz multidisciplinarnih istraživanja koja povezuju arheologiju i prirodne nauke: fizičke (bio) antropologije, arheometrije, geonauka u arheologiji, tehnologija u arheološkoj prospekcijski; temama koje se bave zaštitom i prezentacijom arheološkog nasleđa: konzervacijom i restauracijom kulturnog nasleđa, eksperimentalnom arheologijom, interpretacijom arheološkog nasleđa, digitalnom arheologijom, kompjuterskim i informacionim tehnologijama, arheološkom dokumentacijom; i drugim temama povezanim sa arheologijom.

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* kao periodična publikacija izlazi od 2006. godine, i predstavlja glasilo Arheološkog instituta iz Beograda i Centra za nove tehnologije Viminacium.

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* objavljuje originalne, prethodno neobjavljene rukopise: istraživačke radove, pregledne radove, izveštaje (saopštenja), metodološke radove, studije slučaja i prikaze.

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* je dostupan u režimu otvorenog pristupa.

Postupak predavanja rukopisa, recenzija i objavljivanje rukopisa su besplatni.

Jeziци na kojima se mogu predati rukopisi su engleski, nemački ili francuski. Rezime mora biti na srpskom jeziku - latinica (za domaće autore) ili engleskom jeziku - standardni britanski (za inostrane autore).

Rukopisi za objavljivanje u časopisu predaju se pomoćnom uredniku redakcije, a prema UPUTSTVU ZA AUTORE o načinu pripreme rukopisa.

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* izlazi jedanput godišnje.

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* se indeksira u bazi ERIH+.

Digitalne kopije svezaka časopisa *Arheologija i prirodne nauke* arhiviraju se na veb sajtu *Viminacium – Rimski grad i vojni logor* (<http://viminacium.org.rs/e-biblioteka/arheologija-i-prirodne-nauke/>), kao i u Narodnoj biblioteci Srbije, kojoj se predaje obavezni elektronski primerak, a pojedinačni radovi se arhiviraju u RAI – Repozitorijumu Arheološkog instituta (<https://rai.ai.ac.rs/>).

OBAVEZE UREDNIKA I REDAKCIJE (UREĐIVAČKOG ODBORA)

Redakcija časopisa *Arheologija i prirodne nauke* donosi konačnu odluku o tome koji će se rukopisi objaviti. Prilikom donošenja odluke redakcija se rukovodi UREĐIVAČKOM POLITIKOM vodeći računa o zakonskim propisima koji se odnose na klevetu, kršenja autorskih prava i plagiranje.

Redakcija zadržava diskreciono pravo da primljene rukopise proceni i ne objavi, ukoliko utvrdi da ne odgovaraju propisanim sadržinskim i formalnim kriterijumima. U redovnim okolnostima, redakcija obaveštava autora o tome da li je prihvatila tekst najduže u roku od 120 dana od datuma prijema rukopisa.

Redakcija ne sme imati bilo kakav sukob interesa u vezi sa rukopisima koje razmatra. Ako sukob interesa postoji kod jednog ili više članova redakcije, ti članovi se isključuju iz postupka izbora recenzenata i odlučivanja o sudbini rukopisa. Glavni i odgovorni urednik, urednici i članovi redakcije su dužni da blagovremeno prijave postojanje sukoba interesa.

Redakcija je dužna da sud o rukopisu donosi na osnovu njegovog sadržaja, bez rasnih, polnih/rodnih, verskih, etničkih ili političkih predrasuda.

Glavni i odgovorni urednik, urednici i članovi redakcije ne smeju da koriste neobjavljen

materijal iz predatih rukopisa za svoja istraživanja bez izričite pisane dozvole autora, a informacije i ideje iznesene u predatim rukopisima moraju se čuvati kao poverljive i ne smeju se koristiti za sticanje lične koristi.

U časopisu *Arheologija i prirodne nauke* sprovodi se sistem *double-blind* recenziranja rukopisa. Glavni i odgovorni urednik, urednici i članovi redakcije dužni su da preduzmu sve razumne mere kako bi identitet recenzenata ostao nepoznat autorima pre, tokom i nakon postupka recenzije i kako bi identitet autora ostao nepoznat recenzentima do okončanja postupka recenzije.

Rukopise pripremljene za štampu treba predati pomoćnom uredniku redakcije, do 30. aprila za svesku koja izlazi do kraja tekuće godine. Redakcija se sastaje nakon predaje svih rukopisa i na prvom sastanku redakcije biraju se recenzenti.

OBAVEZE AUTORA

Autori garantuju da rukopis predstavlja njihov originalan doprinos, da nije objavljen ranije i da se ne razmatra za objavljivanje na drugom mestu. Istovremeno predavanje istog rukopisa u više časopisa predstavlja kršenje etičkih standarda. Takav rukopis se momentalno isključuje iz daljeg razmatranja.

Autori takođe garantuju da nakon objavljivanja u časopisu *Arheologija i prirodne nauke*, rukopis neće biti objavljen u drugoj publikaciji na nekom drugom jeziku bez saglasnosti izdavača.

Ako je rukopis prethodno bio razmatran za objavljivanje u drugom časopisu, autorima se preporučuje da informišu redakciju o ishodu tog recenzentskog postupka, odnosno da objasne u kojoj meri su uzeli u obzir primedbe recenzenata i/ili zašto ih nisu prihvatili. To je u interesu autora, zato što ove informacije mogu da pomognu urednicima prilikom izbora recenzenata.

U slučaju da je poslati rukopis rezultat naučnoistraživačkog projekta ili da je, u prethodnoj verziji, bio izložen na skupu u vidu usmenog saopštenja (pod istim ili sličnim naslovom), detaljniji podaci o projektu, konferenciji i slično, navode se u odeljku ispred prve fusnote rukopisa, koji treba označiti zvezdicom. Rukopis koji je već objavljen u nekom časopisu ne može biti preštampan u časopisu *Arheologija i prirodne nauke*.

Autori su dužni da se pridržavaju etičkih standarda koji se odnose na naučnoistraživački rukopis. Autori garantuju i da rukopis ne sadrži neosnovane ili nezakonite tvrdnje i ne krši prava drugih. Izdavač neće snositi nikakvu odgovornost u slučaju ispostavljanja bilo kakvih zahteva za naknadu štete.

Sadržaj rada

Redakcija časopisa *Arheologija i prirodne nauke* se stara o tome da objavljeni radovi sadrže dovoljno podataka na osnovu kojih bi se istraživanja opisana u radovima mogla ponoviti (reprodukovati). Iznesene činjenice treba detaljno opisati i potkrepiti referencama kako bi se recenzentima, a potom i čitaocima, omogućilo da provere tvrdnje koje su u njemu iznesene – npr. treba dati detaljan opis korišćenih metoda i slično. Autori su dužni da se upoznaju sa standardima koji se odnose na različite tipove naučnog rada (a) i koriste one koji su primereni njihovom istraživanju. Namerno iznošenje netačnih tvrdnji predstavlja kršenje etičkih standarda. Prikazi i stručni članci moraju biti precizni i objektivni.

Autori snose svu odgovornost za sadržaj rukopisa i dužni su da pribave sve potrebne saglasnosti za objavljivanje sadržaja. Autori snose svu odgovornost i za sadržaj istraživačkih podataka i priloga i garantuju da su u procesu sakupljanja, obrade i objavljivanja podataka poštovali važeće propise, etičke standarde, autorska prava trećih lica, kao i druga prava.

Autori koji žele da u rukopis uključe ilustracije, tabele ili druge materijale koji su već negde objavljeni dužni su da za to pribave saglasnost nosilaca autorskih prava. Materijal za koji takvi dokazi nisu dostavljeni smatraće se originalnim delom autora.

Autorstvo

Autori su dužni da kao autore navedu samo ona lica koja su značajno doprinela sadržaju rukopisa, odnosno dužni su da sva lica koja su značajno doprinela sadržaju rukopisa navedu kao autore. Ako su u bitnim aspektima istraživačkog projekta i pripreme rukopisa učestvovala i druga lica koja nisu autori, njihov doprinos treba pomenuti u napomeni ili zahvalnici.

U tom smislu, autori bi trebalo da se upoznaju sa kriterijumima autorstva koje je definisao Međunarodni odbor urednika medicinskih časopisa (International Committee of Medical Journal Editors - ICMJE). Kao autor se može navesti samo ono lice koje je:

- znatno doprinelo koncipiranju ili osmišljavanju rada, ili prikupljanju, analizi i interpretaciji podataka; i
- doprinelo pisanju rada, ili kritičkom redigovanju njegovog naučnog sadržaja; i
- konačno odobrilo verziju koja treba da se objavi; i
- pristalo da snosi odgovornost u vezi sa svim aspektima rada i stara se da pitanja u vezi sa tačnošću i integritetom bilo kog dela rada budu detaljno istražena i razrešena; i
- dalo svoju saglasnost da bude navedeno kao autor i saglasilo se sa spiskom autora.

Prilikom navođenja doprinosa autora mora se koristiti CRediT taksonomija.

Tokom recenzentskog postupka dodavanje novih autora i izostavljanje onih koji su već navedeni dozvoljeno je samo u izuzetnim slučajevima, pod uslovom da je redakciji i izdavaču dostavljeno detaljno obrazloženje zašto je to neophodno. Navođenje imena lica čiji doprinos ne zadovoljava kriterijume autorstva (poklonjeno i počasno autorstvo, kao i navođenje tzv. autora iz senke) smatraće se kršenjem etičkih normi.

Navođenje izvora

Autori su dužni da ispravno citiraju izvore koji su bitno uticali na sadržaj istraživanja i rukopisa. Informacije koje su dobili u privatnom razgovoru ili korespondenciji sa trećim licima, prilikom recenziranja prijava projekata ili rukopisa i slično, ne smeju se koristiti bez izričite pisane dozvole izvora.

Kada u tekstu pominju istraživačke podatke ili donose zaključke na osnovu njih, autori su dužni da ih navedu na isti način na koji navode publikacije. Preporučujemo da se podaci navode u skladu sa principima koje definiše FORCE11.

Plagijarizam

Plagiranje, odnosno preuzimanje tuđih ideja, reči ili drugih oblika kreativnog izraza i predstavljanje kao svojih, predstavlja grubo kršenje naučne i izdavačke etike. Plagiranje može da uključuje i kršenje autorskih prava, što je zakonom kažnjivo.

Plagijat obuhvata sledeće:

- doslovno ili gotovo doslovno preuzimanje ili smišljeno parafraziranje (u cilju prikrivanja plagijata) delova tekstova drugih autora bez jasnog ukazivanja na izvor ili obeležavanje kopiranih fragmenata (na primer, korišćenjem navodnika);
- kopiranje slika ili tabela iz tuđih rukopisa bez pravilnog navođenja izvora i/ili bez dozvole autora ili nosilaca autorskih prava.

Svi rukopisi podležu proverbi plagijarizma. Rukopisi kod kojih postoje jasne indicije da se radi o plagijatu biće automatski odbijeni i autorima će biti privremeno zabranjeno da objavljuju u časopisu *Arheologija i prirodne nauke*.

Ako se ustanovi da je rukopis koji je objavljen u časopisu plagijat, isti će biti povučen u skladu sa procedurom opisanom pod *Povlačenje već objavljenih rukopisa*, a autorima će biti privremeno zabranjeno da objavljuju u časopisu *Arheologija i prirodne nauke*.

Autoplagijarizam

Autoplagiranje, odnosno preuzimanje već objavljenih sopstvenih ideja, reči ili drugih oblika kreativnog izraza bez adekvatnog ukazivanja na izvor, predstavlja grubo kršenje naučne i izdavačke etike. Autoplagiranje može da uključuje i kršenje autorskih prava, što je zakonom kažnjivo.

Autoplagijat obuhvata sledeće:

- doslovno ili gotovo doslovno preuzimanje ili smišljeno parafraziranje (u cilju prikrivanja autoplagijata) delova već objavljenih sopstvenih tekstova bez jasnog ukazivanja na izvor ili

obeležavanje kopiranih fragmenata (na primer, korišćenjem navodnika);

- kopiranje slika ili tabela iz već objavljenih sopstvenih tekstova bez pravilnog navođenja izvora i/ili bez dozvole drugih autora originalnog dela (ako rad ima više autora) ili nosilaca autorskih prava.

Svi rukopisi podležu proveri autoplagijarizma. Rukopisi kod kojih postoje jasne indicije da se radi o autoplagijatu biće automatski odbijeni i autorima će biti privremeno zabranjeno da objavljuju u časopisu *Arheologija i prirodne nauke*.

Ako se ustanovi da je rukopis koji je objavljen u časopisu autoplagijat, isti će biti povučen u skladu sa procedurom opisanom pod *Povlačenje već objavljenih rukopisa*, a autorima će biti privremeno zabranjeno da objavljuju u časopisu *Arheologija i prirodne nauke*.

Sukob interesa

Autori su dužni da u rukopisu ukažu na finansijske ili bilo koje druge sukobe interesa koji bi mogli da utiču na iznesene rezultate i interpretacije. Ako sukob interesa ne postoji, treba navesti sledeće: „Autori izjavljuju da nisu u sukobu interesa“.

Sukob interesa može biti finansijski i nefinansijski. Neki od primera sukoba interesa su:

- organizacija koja finansira neko lice, isplaćuje mu zaradu ili drugu vrstu materijalne nadoknade, ili kod koje je to lice deoničar, mogla bi imati finansijsku korist (ili gubitak) u slučaju objavljivanja rezultata;
- pojedinci, organizacija koja ih finansira, ili poslodavac su vlasnici patenta koji je u vezi sa rezultatima rada, ili su u procesu prijave takvog patenta;
- zvanična afilijacija i članstvo u interesnim grupama koje su u vezi sa objavljenim sadržajem;
- politički, verski ili ideološki sukob interesa.

Autori zaposleni u kućama ili komercijalnim organizacijama koje sponzorišu klinička ili terenska ispitivanja ili neki drugi vid istraživanja

treba da navedu tu činjenicu kao sukob interesa prilikom dostavljanja rukopisa. U odeljku „Sukob interesa“ treba objasniti odnos svakog pojedinačnog autora sa takvim organizacijama. Radovi objavljeni u časopisu ne smeju da reklamiraju komercijalne proizvode.

Podaci o finansiranju

Ako je rad nastao kao rezultat projekta, autori su dužni da navedu izvore finansiranja u skladu sa ugovorom sa finansijerom.

Greške u objavljenim rukopisima

U slučaju da autori otkriju važnu grešku u svom rukopisu nakon njegovog objavljivanja, dužni su da momentalno o tome obaveste glavnog i odgovornog urednika ili izdavača i da sa njima sarađuju kako bi se rukopis povukao ili ispravio.

ORCID

ORCID (Open Researcher and Contributor ID) identifikatori svih autora navode se prilikom slanja rukopisa i biće objavljeni u radu, ako bude prihvaćen za objavljivanje. ORCID je jedinstven i trajan identifikator koji omogućava preciznu identifikaciju autora i lakše pronalaženje objavljenih radova, kao i ispravnu atribuciju autorstva.

* * *

Predavanjem rukopisa redakciji *Arheologija i prirodne nauke* autori se obavezuju na poštovanje navedenih obaveza.

OBAVEZE RECENZENATA

Recenzenti su dužni da stručno, argumentovano, nepristrasno i u zadatim rokovima dostave uredniku ocenu naučne vrednosti rukopisa.

Recenzenti evaluiraju rukopise u odnosu na usklađenost teme rukopisa sa profilom časopisa; način ukazivanja na problem ili cilj istraživanja; doprinos disciplini kojoj pripada; jasnoću i konciznost apstrakta; organizaciju teksta; doslednost istraživačke metodologije; jasnoću i produktivnost diskusije; razvijanje zaključaka; relevantnost upotrebljene i citirane literature;

jedinstvenost i preciznost stila izlaganja i naučnog aparata; kao i kvalitet priloga.

Recenzent koji ima osnovane sumnje ili saznanja o kršenju etičkih standarda od strane autora dužan je da o tome obavesti urednika. Recenzent treba da prepozna važne objavljene rukopise koje autori nisu citirali. On treba da upozori urednika i na bitne sličnosti i podudarnosti između rukopisa koji se razmatra i bilo kojeg drugog objavljenog rukopisa ili rukopisa koji je u postupku recenzije u nekom drugom časopisu, ako o tome ima lična saznanja. Ako ima saznanja da se isti rukopis razmatra u više časopisa u isto vreme, recenzent je dužan da o tome obavesti urednika.

Recenzent ne sme da bude u sukobu interesa sa autorima i/ili finansijerom istraživanja. Ukoliko postoji sukob interesa, recenzent je dužan da o tome momentalno obavesti urednika.

Recenzent koji sebe smatra nekompetentnim za temu ili oblast kojom se rukopis bavi dužan je da o tome obavesti urednika.

Recenzija mora biti objektivna. Komentari koji se tiču ličnosti autora smatraju se neprimerenim. Sud recenzenata mora biti jasan i potkrepljen argumentima.

Rukopisi koji su poslani recenzentu smatraju se poverljivim dokumentima. Recenzenti ne smeju da koriste neobjavljen materijal iz predatih rukopisa za svoja istraživanja bez izričite pisane dozvole autora, a informacije i ideje iznesene u predatim rukopisima moraju se čuvati kao poverljive i ne smeju se koristiti za sticanje lične koristi.

POSTUPAK RECENZIJE

Svi primljeni rukopisi podležu recenziji. Cilj recenzije je da redakciji pomogne u donošenju odluke o tome da li rad treba prihvatiti ili odbiti i da kroz proces komunikacije sa autorima poboljša kvalitet rukopisa.

Svaki rukopis predat redakciji časopisa *Arheologija i prirodne nauke* dobija po dva recenzenta. Recenzenti mogu biti saradnici Arheološkog instituta ili spoljni saradnici, kompetentni u oblasti kojom se rukopis bavi. Predlog recenzenata daje redakcija, a usvaja glavni i odgovorni urednik.

Rukopisi se recenziraju po sistemu *double-blind*, koji podrazumeva anonimnu recenziju: identitet autora je nepoznat recenzentima i obrnuto.

Recenzent je dužan da recenziju pošalje redakciji najkasnije u roku od 30 dana nakon prijema rukopisa. Recenzenti za svoj rukopis ne dobijaju honorare.

Ukoliko recenzenti traže izmene u rukopisu, autori su dužni da u roku od 30 dana redakciji vrte izmenjen rukopis, ili ukoliko ne izmene, dostave argumentovano obrazloženje zašto izmena nije učinjena. Isto važi i za rukopise koji nisu pripremljeni u skladu sa UPUTSTVOM ZA AUTORE.

Odluku o prihvatanju rukopisa za štampu donosi redakcija časopisa *Arheologija i prirodne nauke* većinom glasova na predlog recenzenata, a u skladu sa izmenama na rukopisu koje su autori izvršili ili u skladu sa dostavljenim obrazloženjem.

Nakon konačnog formiranja sadržaja broja, rukopisi idu na lekturu, a potom se šalju grafičkom dizajneru koji treba da uradi prelom za štampu. Pre odlaska u štampu rade se još dve korekture u PDF formatu. Konačno odobrenje za štampanje časopisa *Arheologija i prirodne nauke* daje glavni i odgovorni urednik. Rukopis celog broja u štampariji treba da bude 20. decembra tekuće godine.

Predloženi recenzenti od strane redakcije, dobijaju recenzentski obrazac koji sadrži niz pitanja na koja treba odgovoriti, a koja recenzentima ukazuju koji su to aspekti koje treba obuhvatiti kako bi se donela odluka o sudbini jednog rukopisa. Nakon toga, odlučuju se za jednu od četiri opcije: prihvatanje rada u obliku u kome je predat; prihvatanje rada nakon revizije manjeg obima; potreba revizije većeg obima; ili odbijanje rada. U završnom delu obrasca, recenzenti navode svoja zapažanja i predloge kako da se podneti rukopis poboljša. Identitet recenzenata ostaje nepoznat autorima pre, tokom i nakon postupka recenzije. Identitet autora je nepoznat recenzentima pre, tokom i nakon postupka recenzije (dok se rad ne objavi). Autorima se preporučuje da prilikom pisanja rukopisa izbegavaju formulacije koje bi mogle otkriti njihov identitet. Redakcija garantuje da će pre slanja rukopisa na recenziju iz njega biti uklonjeni lični podaci autora (pre svega, ime i afilijacija) i da će se preduzeti sve razumne

mere kako bi identitet autora ostao nepoznat recenzentima do okončanja postupka recenzije.

Izbor recenzenata spada u diskreciona prava redakcije. Recenzenti moraju da raspolažu relevantnim znanjima u vezi sa oblašću kojom se rukopis bavi i poželjno je da to ne budu autori koji su u skorije vreme objavljivali publikacije zajedno (kao koautori) sa bilo kojim od autora podnesenog rukopisa.

Tokom čitavog procesa, recenzenti deluju nezavisno jedni od drugih. Recenzentima nije poznat identitet drugih recenzenata. Ako odluke recenzenata nisu iste (prihvatiti / odbiti), glavni i odgovorni urednik može da traži mišljenje drugih recenzenata.

Tokom postupka recenzije urednici mogu da zahtevaju od autora da dostave dodatne informacije (uključujući i primarne podatke), ako su one potrebne za donošenje suda o naučnom doprinosu rukopisa. Urednici i recenzenti moraju da čuvaju takve informacije kao poverljive i ne smeju ih koristiti za sticanje lične koristi.

Redakcija je dužna da obezbedi kontrolu kvaliteta recenzije. U slučaju da autori imaju ozbiljne i osnovane zamerke na račun recenzije, redakcija će proveriti da li je recenzija objektivna i da li zadovoljava akademske standarde. Ako se pojavi sumnja u objektivnost ili kvalitet recenzije, urednik će tražiti mišljenje drugih recenzenata.

Članovi redakcije i gostujući urednici mogu da šalju svoje rukopise za objavljivanje u časopisu *Arheologija i prirodne nauke*. Autor rukopisa koji je uključen u izdavački proces biće izuzet iz postupka recenzije i odlučivanja o prihvatanju ili neprihvatanju rukopisa, a nadgledanje postupka recenzije biće povereno drugom članu redakcije.

DISKUSIJA NAKON OBJAVLJIVANJA RADA

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* podstiče diskusiju nakon objavljivanja, bilo kroz pisma glavnom i odgovornom uredniku ili na spoljnim platformama, kao što je PubPeer.

UPOTREBA VELIKIH JEZIČKIH MODELA I GENERATIVNE VEŠTAČKE INTELIGENCIJE

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* postupa u skladu sa sledećim preporukama: World Association of Medical Editors (WAME) recommendations on chat bots, ChatGPT and scholarly manuscripts i Committee on Publication Ethics (COPE)'s position statement on Authorship and AI tools.

Alati kao što je ChatGPT ne mogu biti navedeni kao autori rukopisa.

Autori moraju jasno da navedu da li su koristili alate zasnovane na velikim jezičkim modelima i generativnoj veštačkoj inteligenciji (koje alate su koristili i u koje svrhe) na odgovarajućem mestu, kao što su odeljak u kom se opisuje metodologija ili zahvalnica.

Autori snose punu odgovornost za preciznost, tačnost i primerenost sadržaja generisanih uz pomoć alata zasnovanih na velikim jezičkim modelima i generativnoj veštačkoj inteligenciji, kao i za tačnost citiranih referenci, i garantuju da u rukopisu nema plagijarizma.

Glavni i odgovorni urednik, urednici i recenzenti moraju da garantuju da će informacije iznesene u rukopisima tokom postupka recenzije biti čuvane kao poverljive. Urednici ne smeju da dele informacije o poslatim rukopisima i izveštaje recenzenata sa alatima zasnovanim na velikim jezičkim modelima i generativnoj veštačkoj inteligenciji, a recenzenti ne smeju da koriste takve alate za generisanje recenzentskih izveštaja.

RAZREŠAVANJE SPORNIH SITUACIJA

Svaki pojedinac ili institucija mogu u bilo kom trenutku da glavnom i odgovornom uredniku, urednicima i/ili članovima redakcije prijave saznanja o kršenju etičkih standarda i drugim nepravilnostima i da o tome dostave neophodne informacije/dokaze.

Provera iznesenih navoda i dokaza

- Glavni i odgovorni urednik će u dogovoru sa urednicima i članovima redakcije

- odlučiti o pokretanju postupka koji ima za cilj proveru iznesenih navoda i dokaza.
- Tokom tog postupka svi izneseni dokazi smatraće se poverljivim materijalom i biće predočeni samo onim licima koja su direktno uključena u postupak.
 - Licima za koja se sumnja da su prekršila etičke standarde biće data mogućnost da odgovore na optužbe iznesene protiv njih.
 - Ako se ustanovi da je zaista došlo do nepravilnosti, proceniće se da li ih treba okarakterisati ako manji prekršaj ili grubo kršenje etičkih standarda.

Manji prekršaj

Situacije okarakterisane kao manji prekršaj rešavaće se u direktnoj komunikaciji sa licima koja su prekršaj učinila, bez uključivanja trećih lica, npr.:

- obaveštavanjem autora/recenzenata da je došlo do manjeg prekršaja koji je proistekao iz nerazumevanja ili pogrešne primene akademskih standarda;
- pismom upozorenja autoru/recenzentu koji je učinio manji prekršaj.

Grubo kršenje etičkih standarda

Odluke u vezi sa grubim kršenjem etičkih standarda donosi glavni i odgovorni urednik u saradnji sa urednicima i članovima redakcije i, ako je to potrebno, malom grupom stručnjaka. Mere koje će preduzeti mogu biti sledeće (i mogu se primenjivati pojedinačno ili istovremeno):

- objavljivanje saopštenja ili uvodnika u kom se opisuje slučaj kršenja etičkih standarda;
- slanje službenog obaveštenja rukovodiocima ili poslodavcima autora/recenzenta;
- povlačenje objavljenog rukopisa u skladu sa procedurom opisanom pod *Povlačenje već objavljenih rukopisa*;
- autorima će biti zabranjeno da tokom određenog perioda šalju rukopise u časopis;

- upoznavanje relevantnih stručnih organizacija ili nadležnih organa sa slučajem kako bi mogli da preuzmu odgovarajuće mere.

Prilikom razrešavanja spornih situacija redakcija časopisa se rukovodi smernicama i preporukama međunarodne organizacije *Committee on Publication Ethics – COPE*: <https://publicationethics.org/guidance/Flowcharts>.

POVLAČENJE VEĆ OBJAVLJENIH RADOVA

U slučaju kršenja prava izdavača, nosilaca autorskih prava ili autora, povrede profesionalnih etičkih kodeksa, tj. u slučaju slanja istog rukopisa u više časopisa u isto vreme, lažne tvrdnje o autorstvu, plagijata, autoplagijata, manipulacije podacima u cilju prevare, neprijavlivanja korišćenja alata zasnovanih na velikim jezičkim modelima i generativnoj veštačkoj inteligenciji, nenamerne greške koju je autor prijavio (npr. greške nastale zbog pomešanih uzoraka ili korišćenja uređaja i opreme za koje je naknadno utvrđeno da su neispravni), objavljeni rad se mora opozvati. U nekim slučajevima, objavljeni rad se može opozvati i kako bi se ispravile naknadno uočene greške. Osnovni razlog za povlačenje rukopisa je ispravljanje greške u cilju očuvanja integriteta nauke, a ne kazna autora.

Prilikom opozivanja objavljenog rada navodi se razlog za opozivanje, kao i na čiji se zahtev rad opoziva. Standardi za razrešavanje situacija kada mora doći do povlačenja rukopisa definisani su od strane biblioteka i naučnih tela, a ista praksa je usvojena i od strane časopisa *Arheologija i prirodne nauke*: u elektronskoj verziji izvornog rukopisa (onog koji se povlači) uspostavlja se veza (HTML link) sa obaveštenjem o povlačenju. Povučeni rukopis se čuva u izvornoj formi, ali sa vodenim žigom na PDF dokumentu, na svakoj stranici, koji ukazuje da je rukopis povučen (RETRACTED).

ISTRAŽIVAČKI PODACI

Časopis podstiče autore da učine dostupnim istraživačke podatke koji potkrepljuju rezultate objavljene u rukopisu i/ili obogaćuju objavljeni

rad, tako da podaci budu otvoreni u najvećoj mogućoj meri, odnosno da budu zatvoreni samo ako je to zaista neophodno. Časopis *Arheologija i prirodne nauke* prihvata prateće softverske aplikacije, slike visoke rezolucije, skupove podataka, zvučne ili video snimke, obimne priloge, tabele sa podacima i druge relevantne dodatke koje nije moguće uključiti u sam rad.

Autori deponuju relevantne podatke u repozitorijum koji je u skladu sa FAIR principima, a to može biti institucionalni, tematski ili repozitorijum opšte namene. Više informacija o pronalaženju adekvatnog repozitorijuma možete naći na adresi: <https://repositoryfinder.datacite.org/>. U repozitorijum treba deponovati i sve informacije koje bi bile neophodne za repliciranje, validaciju i/ili korišćenje rezultata, odnosno analizu podataka – informacije o softveru, instrumentima i drugim alatima koji se koriste za obradu rezultata. Ako je moguće, treba deponovati i same alate i instrumente.

Izuzeci: Javno objavljivanje podataka nije uvek izvodljivo. U sledećim slučajevima podaci koji potkrepljuju rezultate objavljene u radovima ne moraju biti javno dostupni: ako postoji obaveza zaštite rezultata i poverljivosti, bezbednosna ograničenja, obaveza zaštite ličnih podataka i druga legitimna ograničenja. Kada podatke neophodne za validaciju objavljenih zaključaka nije moguće objaviti u otvorenom pristupu, autori bi trebalo da obezbede pristup u meri koja omogućava validaciju zaključaka uz poštovanje legitimnih interesa ili ograničenja.

ETIČKA PITANJA I ZAŠTITA PODATAKA

Ako je pristup podacima ograničen iz etičkih razloga ili zato što podaci moraju biti zaštićeni, u rukopisu se mora navesti: opis ograničenja koja se odnose na podatke; stav etičkog odbora ili drugog nadležnog tela o objavljivanju podataka; i na koji način čitaoci ili recenzenti mogu da zatraže pristup podacima i uslove pod kojima će pristup biti odobren.

Zaštita podataka

U cilju zaštite privatnosti ispitanika, istraživački podaci se ne smeju objavljivati ako

iz skupa podataka nije moguće efikasno ukloniti informacije o ličnosti na osnovu kojih se mogu identifikovati konkretni pojedinci, osim ako pojedinci nisu dali izričitu pisanu saglasnost za javno objavljivanje podataka koji sadrže informacije o ličnosti.

Ako podaci ne mogu da budu javno dostupni, rukopis rada mora da sadrži: obrazloženje zašto je neophodna zaštita podataka; povezane podatke iz kojih je moguće ukloniti informacije o ličnosti; stav etičkog odbora ili drugog nadležnog tela o objavljivanju podataka; i na koji način čitaoci ili recenzenti mogu da zatraže pristup podacima i uslove pod kojima će pristup biti odobren.

Pored toga, adrese na kojima se nalaze podaci treba navesti u *Izjavi o dostupnosti podataka u okviru dostavljenog rukopisa*. Ako podaci nisu dostupni, u izjavi treba objasniti zašto nisu dostupni. Kada deponujete podatke koji su u vezi sa rukopisom poslatim za objavljivanje, u obzir treba uzeti sledeće:

Repozitorijum u koji se podaci deponuju mora biti odgovarajući u tematskom smislu i mora biti održiv. Podaci se moraju deponovati pod slobodnom licencom koja dozvoljava neograničen pristup (npr. CC0, CC-BY). Restriktivnije licence treba koristiti samo ako postoji opravdan (npr. pravni) razlog. Deponovani podaci moraju da sadrže i verziju koja je u otvorenom, neovlasničkom formatu. Deponovani podaci moraju biti obeleženi tako da na takav način da ih treća strana može shvatiti (npr. razumna zaglavljiva kolona, opisi u tekstualnoj datoteci readme).

Istraživanja koja uključuju ljudske subjekte, istraživanja na humanom materijalu, i podatke o ljudskim subjektima moraju se obavljati u skladu sa Helsinškom deklaracijom. U određenim slučajevima studije moraju imati odobrenje odgovarajućeg Etičkog komiteta. Identitet subjekta istraživanja treba da bude anonimizovan kad god je to moguće. Za istraživanje koje uključuje ljudske subjekte, neophodan je informisani pristanak učesnika (ili njihovih zakonskih staratelja) za učešće u istraživanju.

Rukopis koji se šalje za objavljivanje treba da sadrži *Izjavu o dostupnosti podataka*, ispred spiska referenci. U njoj se navode podaci o dostupnosti podataka, uključujući DOI oznaku podataka. Ako su je pristup podacima na bilo koji način ograničen, treba obrazložiti zašto je do toga došlo.

OTVORENI PRISTUP

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* je dostupan u režimu otvorenog pristupa. Članci objavljeni u časopisu mogu se besplatno preuzeti sa sajta i koristiti u skladu sa licencom Creative Commons - Autorstvo - Nekomercijalno - Bez prerada 4.0 Međunarodna (CC BY-NC-ND 4.0 DEED) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sr-latn>).

SAMOARHIVIRANJE

Časopis *Arheologija i prirodne nauke* omogućava autorima da prihvaćenu, recenziranu verziju rukopisa, kao i finalnu, objavljenju verziju u PDF formatu deponuju u institucionalni repozitorijum i/ili nekomercijalne baze podataka, ili da rukopis objave na ličnim veb stranicama (uključujući i profile na društvenim mrežama za naučnike, kao što su ResearchGate, Academia.edu itd.) i/ili na sajtu institucije u kojoj su zaposleni, a u skladu sa odredbama licence Creative Commons - Autorstvo - Nekomercijalno - Bez prerada 4.0 Međunarodna (CC BY-NC-ND 4.0 DEED) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sr-latn>), u bilo koje vreme nakon objavljivanja u časopisu. Pri tome se moraju navesti osnovni bibliografski podaci o rukopisu objavljenom u časopisu (autori, naslov rukopisa, naslov časopisa, volumen, sveska, paginacija), a mora se navesti i identifikator digitalnog objekta – DOI objavljenog rukopisa u formi HTML linka.

AUTORSKA PRAVA

Kada je rukopis prihvaćen za objavljivanje, autori prenose autorska prava na izdavača.

Na izdavača se prenose sledeća prava na rukopis, uključujući i dodatne materijale, i sve delove, izvode ili elemente rukopisa:

- pravo da reprodukuje i distribuira rukopis u štampanom obliku, uključujući i štampanje na zahtev;
- pravo na štampanje probnih primeraka, reprint i specijalnih izdanja rukopisa;
- pravo da rukopis prevede na druge jezike;
- pravo da rukopis reprodukuje koristeći fotomehanička ili slična sredstva,

uključujući, ali ne ograničavajući se na fotokopiranje, i pravo da distribuira ove kopije;

- pravo da rukopis reprodukuje i distribuira elektronski ili optički koristeći sve nosioce podataka ili medija za pohranjivanje, a naročito u mašinski čitljivoj/digitalizovanoj formi na nosačima podataka kao što su hard disk, CD-ROM, DVD, Blu-ray Disc (BD), mini disk, trake sa podacima, i pravo da reprodukuje i distribuira rukopis sa tih prenosnika podataka;
- pravo da sačuva rukopis u bazama podataka, uključujući i onlajn baze podataka, kao i pravo prenosa rukopisa u svim tehničkim sistemima i režimima;
- pravo da rukopis učini dostupnim javnosti ili zatvorenim grupama korisnika na osnovu pojedinačnih zahteva za upotrebu na monitoru ili drugim čitačima (uključujući i čitače elektronskih knjiga), i u štampanoj formi za korisnike, bilo putem interneta, onlajn servisa, ili putem internih ili eksternih mreža.

Objavljeni članci distribuiraju se u skladu sa uslovima licence Creative Commons – Autorstvo - Nekomercijalno - Bez prerada 4.0 Međunarodna (CC BY-NC-ND 4.0 DEED) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sr-latn>).

METAPODACI

Metapodaci su javno dostupni svima i mogu se besplatno koristiti u skladu sa licencom Creative Commons Universal (CC0 1.0) Public Domain Dedication license.

ODRICANJE ODGOVORNOSTI

Izneseni stavovi u objavljenim rukopisima ne izražavaju stavove glavnog i odgovornog urednika, urednika i članova redakcije časopisa. Autori preuzimaju pravnu i moralnu odgovornost za ideje iznesene u svojim rukopisima. Izdavač neće snositi nikakvu odgovornost u slučaju ispostavljanja bilo kakvih zahteva za naknadu štete.

* * *

Model politike je razvio EIFL inspirisan sledećim dokumentima:

Principles of transparency and best practice in scholarly publishing. Directory of Open Access Journals. <https://doaj.org/apply/transparency/> (accessed 2023-01-06).

Core practices. COPE: Committee on Publication Ethics. <https://publicationethics.org/core-practices> (accessed 2022-12-10).

Policies. Open Research Europe. <https://open-research-europe.ec.europa.eu/about/policies> (accessed 2022-11-08).

Journal Policies. Glossa: a journal of general linguistics. <https://www.glossa-journal.org/site/journal-policies/> (accessed 2023-01-06).